

عقلانیت مطهری نوعی از عقلانیت دینی است/ در عقلانیت معتدل مطهری، هم حق عقل ادا می‌شود و هم حق سایر منابع

دکتر محمد سعیدی مهر استاد دانشگاه تربیت مدرس در نشست سبک زندگی دینی از دیدگاه شهید مطهری با بیان اینکه عقلانیت مطهری را می‌توان عقلانیتی معتدل دانست که در آن هم حق عقل ادا می‌شود...

دکتر محمد سعیدی مهر استاد دانشگاه تربیت مدرس در نشست سبک زندگی دینی از دیدگاه شهید مطهری با بیان اینکه عقلانیت مطهری را می‌توان عقلانیتی معتدل دانست که در آن هم حق عقل ادا می‌شود و هم سایر منابع نظیر وحی و منابع دینی، گفت: از سویی دیگر نیز عقلانیت مورد نظر مطهری را باید نوعی از عقلانیت دینی دانست که در آن به بازیابی مختصات دین در حوزه عقل می‌پردازد.

به گزارش خبرگزاری مهر، نشست «سبک زندگی دینی از دیدگاه شهید مطهری» امروز، 12 اردیبهشت‌ماه، با حضور دکتر محمد سعیدی مهر، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس و دکتر رضا اکبری، عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق(ع)، در سرای اهل قلم بیست و هفتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران برگزار شد.

در ابتدای این نشست، دکتر اکبری به بررسی نظرات شهید مطهری از منظر عقل‌گرایان پرداخت و گفت: گاهی که صحبت از عقل می‌کنیم مفاهیم کلی به ذهن متبادر می‌شود، اما در واقع مقصود ما این است که باید به سمت نوعی روند تعاملی از شناخت برویم. از این منظر در روند شناخت دارای مؤلفه‌های مختلفی می‌شویم. در آغاز باید میلی از خود به شناخت نشان دهیم و در گام بعدی باید از میان متعلقات شناخت، روبه ای را انتخاب کنیم.

وی افزود: در این فضا صحبت از عقلانیت به این معناست که شخص باید دارای مجموعه‌ای از فضائل شود و از سویی دیگر باید از مجموعه‌ای از رذائل دور شود. اگر شخص مجموعه‌ای از فضائل عقلانی را در خود داشته باشد، می‌توانیم وی را دارای فضیلت معرفت‌شناختی بدانیم. نگاه با این رویکرد به زندگی شهید مطهری مناسب به نظر می‌رسد. مهم‌ترین گام در روند عقلانی، داشتن روحیه پرسشگری است. در همین رابطه، ملاصدرا به نقل از ارسطو، پرسشگری را خروج از فطرت اول و ورود به فطرت دوم می‌داند.

وی با اشاره به اینکه داشتن روحیه پرسشگر، جامع‌نگر، قضاوت دقیق، پرهیز از تعصب‌های کور، توجه به سنت و عدم نفی آن به دلیل قدیمی بودن و توجه به مدرنیته و عدم نفی آن به دلیل تازگی و بدعت بودن جزء فضائل عقلانی محسوب می‌شود، تصریح کرد: عدم مذمت شک معقول را نیز باید در این حوزه وارد بدانیم چرا که خود شهید مطهری نیز اعتقاد دارد شک معقول بهتر از اطمینان دروغین است و منجر به ارتقای علمی می‌شود تا جایی که شهید مطهری نیز در دوره‌ای دچار شک می‌شود و آنرا جزو نعمت‌ها برای خود ذکر می‌کند.

استاد دانشگاه امام صادق(ع) با بیان اینکه زمانی که مطهری به قضیه‌ای ورود پیدا می‌کند، شبکه‌ای از فضائل را ترسیم و از مجموعه‌ای از رذائل دوری می‌کند که با توجه به همه این ویژگی‌ها می‌توان وی را دارای نوعی از عقل‌گرایی در زندگی و عمل دانست، گفت: هر عالمی در مرحله‌ای از حیات خود و بر اساس فضائل عقلی، به نشر دانسته‌های خود اقدام می‌کند.

وی افزود: شهید مطهری در این مسیر به مخاطبان خود بسیار توجه دارد و در مباحث از سطوح ساده‌تر آغاز می‌کند و کم‌کم بحث را عمق می‌بخشد و حتی در برخی از آثار تنها گروه خاصی از مخاطبان را مد نظر دارد که نمونه آنرا می‌توان در کتاب «داستان راستان» مشاهده کرد. مطهری در تعلیم سنت، آن را در قالب پلی در نظر می‌گیرد که به سمت آینده رهنمون می‌شود. در همین رابطه و در تبیین مباحث مربوط به مرحوم سبزواری، آثار را با تقریر، نقد و نظرات خود تدریس و به دیگران منتقل می‌کرد.

اکبری با بیان اینکه در مجموع، مطهری را با همه نوآوری‌هایش باید در فلسفه ملاصدرا مورد ارزیابی قرار دارد، اظهار کرد: وی به کسب ملکات توسط انسان اشاره دارد و این ملکات به معنی بالفعل کردن توانایی‌های بالقوه است که می‌تواند مثبت، الهی و یا منفی باشد. ملکات عقلانی پیوند جدی با نظریه فطرت دارد که بر اساس این نظریه فطرت انسان یک طرح بالقوه است که می‌تواند مطابق با نقشه الهی خود را ارتقاء دهد.

در ادامه این نشست دکتر سعیدی مهر به ایراد سخن پرداخت و گفت: عقلانیت مطهری را می‌توان عقلانیتی معتدل دانست که در آن هم حق عقل ادا می‌شود و هم سایر منابع نظیر وحی و منابع دینی. از سویی دیگر نیز عقلانیت مورد نظر مطهری را باید نوعی از عقلانیت دینی دانست که در آن به بازیابی مختصات دین در حوزه عقل می‌پردازد.

وی در ادامه سخنانش اظهار داشت: اگر عقلانیت را به دو بخش دینی و غیر آن تقسیم کنیم، مطهری و شیوه تفکر آنرا باید در دسته اول قرار داد. مطهری اهتمام ویژه‌ای در بازیابی پروژه دین در عقلانیت دارد و به عنوان یک عالم دینی بر خود وظیفه می‌داند تا عقلانیت در حوزه دین را به نمایش بگذارد تا اتهام عقل‌گریزی دین را مرتفع سازد.

وی با بیان اینکه مطهری در بسیاری از آثار خود به تبیین جایگاه عقل از منظر دین پرداخته است، بیان کرد: شاخص دوم تفکر استاد مطهری را باید در نمایش سازگاری آموزه‌های دینی با عقل دانست. همچنین شهید مطهری تعاملی مستقیم با معرفت

دینی در حوزه معرفت‌شناختی عقلانی دارد.

سعیدی مهر در انتهای سخنرانی خود گفت: پیروان این نظر اعتقاد دارند باید عقلانیت دینی را کنار بگذاریم و از پروژه عقلانیت و معنویت به عنوان گزینه‌ای جدید سخن می‌گویند. در این رابطه با بیان دو مقدمه به نتیجه می‌رسند: اینکه در دین تقلید وجود دارد و هرگونه تقلید با عقلانیت تعارض دارد و در نتیجه دین با عقلانیت در تعارض است. معنویت می‌تواند در دین وجود داشته باشد و نیازی نیست برای رسیدن به آن از دین عبور کنیم. یکی از ویژگی‌های مطهری را باید در همراهی عقل و دین و در واقع عقلانیت دینی مشاهده کرد.